

POSTANOWIENIE

31 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 31 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa E. P. i L. P.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skarg kasacyjnych E. P. i L. P. oraz Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 25 maja 2022 r., I ACa 1102/21,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną powodów;**
- 2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania;**
- 3) koszty postępowania kasacyjnego między stronami wzajemnie znosi.**

(a.z.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu,” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W tym kontekście podnieść trzeba, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębnie konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach wniesionego środka prawnego argumentów na uzasadnienie podniesionych w nim twierdzeń (zob. postanowienia SN: z 22 kwietnia 2015 r., IV CSK 613/14 oraz z 11 maja 2001 r., III CZ 36/01, OSNC 2002, nr 2, poz. 22).

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania.

Powodowie wnieśli apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu m. in. w zakresie oddalającym powództwo w pkt II. Sąd Apelacyjny po jej rozpoznaniu zmienił zaskarżony wyrok m.in. w tym punkcie przez ustalenie, że zawarta pomiędzy stronami umowa jest nieważna oraz przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów 14 018,86 zł i 75 258,46 CHF bez odsetek z tym zastrzeżeniem, że pozwany może wstrzymać się ze spełnienia świadczenia, dopóki powodowie

nie zaofiarują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 261 109,18 zł albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot (pkt 1) i oddalił apelację powodów w pozostałym zakresie (pkt 3). Powyższy wyrok Sądu drugiej instancji zaskarżyli powodowie w części, tj.: w zakresie pkt 1.

Mając na względzie zakres zaskarżenia wyroku Sądu Apelacyjnego zauważyć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia (środka prawnego) jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (*gravamen*), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (zob. m.in.: uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, Nr 11, poz. 108; wyrok SN z 2 lipca 2015 r., V CSK 421/14; postanowienia SN z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14, i z 25 maja 2023 r., I CSK 528/23). Skarżący nie mają interesu prawnego w zaskarżeniu wyroku Sądu Apelacyjnego w punkcie 1 w części, w jakiej Sąd ten zmienił w punkcie II wyrok Sądu Okręgowego; w tym zakresie Sąd drugiej instancji orzekł bowiem na korzyść powodów. Co najwyżej rozważać można byłoby interes prawny powodów w zaskarżeniu wyroku w części dotyczącej zastrzeżenia, że pozwany może wstrzymać się ze spełnienia świadczenia, dopóki powodowie nie zaofiarują mu zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 261 109,18 zł albo nie zabezpieczą roszczenia o jego zwrot. W skardze kasacyjnej taki zakres zaskarżenia nie został jednak wyartykułowany ani w zakresie zaskarżenia ani we wnioskach skargi. Ustalenie czy wyrok zaskarżony został w zakresie dotyczącym tego zastrzeżenia i tego zastrzeżenia dotyczą wnioski skargi wymagałoby daleko idących zabiegów interpretacyjnych. Skarga kasacyjna powinna być tymczasem tak zredagowana, aby nie stwarzała żadnych wątpliwości, a zakres zaskarżenia i jej wnioski nie mogą być określane przez Sąd Najwyższy na podstawie wykładni użytych przez skarżącego sformułowań. Znaczenie tych wymagań i bezwzględny obowiązek precyzji w oznaczaniu zakresu zaskarżenia i wniosków skargi powoduje, że braki skargi w tym zakresie nie podlegają usunięciu w ramach procedury naprawczej stosowanej przy usuwaniu braków formalnych (zob. postanowienie SN z 24 czerwca 2021 r., III CSK 134/20).

Ponadto w sytuacji gdy w punkcie 1 zaskarżonego wyroku zasądzone zostały kwoty główne bez odsetek a wniosek skargi kasacyjnej zmierza do ponownego zasądzenia tych samych kwot z odsetkami zakres zaskarżenia, pomijając nawet kwestię interesu prawnego w zaskarżeniu, jest rozbieżny z wnioskiem apelacji. Domagając się zasądzenia odsetek powodowie nie przywołali bowiem w zakresie zaskarżenia oddalającego ich apelację punktu 3 zaskarżonego wyroku odnoszącego się do ich niezasądzenia. Rozbieżność między wskazanym w skardze kasacyjnej zakresem zaskarżenia orzeczenia, od którego została ona wniesiona a żądaniem skargi ab initio wyklucza możliwość merytorycznego rozpoznania wniesionego środka zaskarżenia przez Sąd Najwyższy. Nie jest bowiem możliwe sprecyzowanie zakresu kontroli kasacyjnej oczekiwanego przez skarżącego. Stanowi nieusuwalny brak formalny tego środka zaskarżenia.

W związku z powyższym skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c.

Przywołany wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył także pozwany, a wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparł na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ocenie skarżącego w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy bank zobowiązując się do oddania do dyspozycji kredytobiorcy środki pieniężne zgodnie z przepisem art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2324) spełnia swoje świadczenie główne z umowy kredytu, tj. oddaje do dyspozycji kredytobiorcy te środki dopiero z chwilą ich przekazania, w wykonaniu dyspozycji kredytobiorcy, na oznaczony w umowie cel, czy też świadczenie to spełnia już z chwilą umożliwienia kredytobiorcy wykorzystania tych środków pieniężnych, które następuje przez wydanie bankowi wiążących dyspozycji uruchomienia kredytu zgodnie z warunkami określonymi w umowie?

2) Czy klauzule przeliczeniowe w umowie kredytu wyrażonego (denominowanego) w walucie obcej określają „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., czy spełniają jedynie funkcję

pomocniczą dla tych świadczeń, i czy w tym drugim przypadku, ich eliminacja z treści umowy jako postanowień niedozwolonych jest równoznaczna z pozbawieniem umowy jej elementów przedmiotowo istotnych (*essetnialia negotii*) prowadzącym do nieważności bezwzględnej umowy, czy też możliwe jest dalsze wykonywanie umowy pomimo usunięcia klauzul przeliczeniowych, m.in. ze względu na naturę stosunku jaki powstaje na gruncie umowy kredytu denominowanego?

3) Czy w przypadku uznania przez sąd rozpoznający sprawę, że postanowienia umowy o kredyt denominowany w walucie obcej normujące klauzulę denominacyjną mają charakter niedozwolony, sąd ten będzie uprawniony do unieważnienia umowy kredytu dopiero w przypadku, jeżeli nie da się w inny sposób utrzymać umowy w mocy przywracając równowagę kontraktową stron i w efekcie uczynić sankcję dla przedsiębiorcy proporcjonalną? Czy w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta powinna wiązać strony w pozostałym zakresie i czy w celu ustalenia powyższego powinno się dokonać weryfikacji możliwości dalszego trwania umowy na moment orzekania, względnie zaistnienia sporu?

4) Czy w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, możliwe jest przyjęcie, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa?

Przyczyna uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01,

OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie SN z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08).

Problemy przedstawione przez skarżącego nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych w odniesieniu do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie mają już one przymiotu nowości.

Co do pierwszego z zagadnień prawnych oraz jego uzasadnienia stwierdzić należy, że argumentacja skarżącego wskazuje, że zmierza on w istocie do podważenia ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji, co w postępowaniu kasacyjnym jest wyłączone ze względu na związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia - art. 398¹³ § 2 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 4 października 2018 r., II CSK 233/18). Przedstawione zagadnienie w istocie ma zatem charakter pozorny i stanowi próbę obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

W omawianym zakresie Sąd Apelacyjny ustalił, że zgodnie z § 4 pkt 2 części ogólnej umowy (COU) - w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej – co miało miejsce w badanej sprawie - stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w Bank SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej tabeli kursów, a według § 22 pkt 2 - w przypadku dokonywania spłat zadłużenia z ROR środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartości kwoty kredytu lub rat spłaty w walucie wymienialnej przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz obowiązującego w Bank w określonym w umowie dniu spłaty według aktualnej Tabeli kursów. Kwota kredytu nie była powodom w chwili podpisania

umowy znana, ponieważ zależała od kursu walutowego obowiązującego w dniu realizacji zlecenia wypłaty kredytu.

Odnosząc się do pozostałych zagadnień prawnych wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że klauzule zamieszczone w umowie kredytu złotowego – także we wzorcach umownych, kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22, i z 19 maja 2022 r., II CSKP 1104/22). Podobnie w orzecznictwie TSUE wskazuje się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu "głównego przedmiotu umowy" w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai; z 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, Matei; z 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, Van Hove; z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andrić i in.).

Problem dopuszczalności wypełniania luk w umowie po stwierdzeniu bezskuteczności postanowienia abuzywnego analizowany był m.in. w wyrokach SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 972/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22, oraz w licznych orzeczeniach TSUE (zob. m.in. wyrok z 30 kwietnia 2014 r., Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, C-26/13; wyrok z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi i Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, C-70/17).

Przepisy dyrektywy 93/13 gwarantują konsumentom ochronę ukierunkowaną na zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. Nieważność umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez

przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. W świetle orzecznictwa TSUE, w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (zob. wyroki TSUE: z 14 marca 2019 r., Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., C-118/17; z 5 czerwca 2019 r., GT przeciwko HS, C-38/17).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, według którego, jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Wylimitowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych wymaga dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Sąd *meriti* kwestię tę rozważył uznając, że obowiązywanie przedmiotowej umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków jest niemożliwe.

Pozwany wniósł ponadto o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania twierdząc, że w sprawie występują istotne rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych na gruncie podobnych konstrukcyjnie umów jak w sprawie niniejszej. Zauważył, że faktem notoryjnym jest istnienie znacząco rozbieżnych orzeczeń sądowych w tych sprawach, czego potwierdzeniem jest chociażby wstąpienie Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2021 r. o rozstrzygnięcie przez skład całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego zagadnień prawnych dotyczących tematyki kredytów denominowanych i indeksowanych w walutach obcych.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04 oraz z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09).

Ponadto skuteczne powołanie się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisów, będących źródłem istotnych wątpliwości lub różnic zdań w orzecznictwie, mających jednocześnie znaczenie dla oceny dochodzonego roszczenia (zob. m.in. postanowienia SN: z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15 oraz z 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Skarżący nie wykazał zawartej we wniosku przesłanki w rozumieniu powyżej wyjaśnionym. Pozwany nie powołał bowiem żadnych przepisów, co do których istniałaby potrzeba wykładni, ponieważ budzą poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Bez znaczenia jest przy tym, że skarżący w ramach podstaw wniesionego środka prawnego zarzucił naruszenie określonych przepisów prawa materialnego oraz tych regulujących przebieg postępowania. Jak zostało to już podniesione nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach skargi kasacyjnej argumentów na uzasadnienie przyjęcia jej do rozpoznania.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 oraz art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

[SOP]

(r.g.)